

نکاتی در خصوص تجارب توسعه اقتصادی کشور چین

منبع: طرح ساماندهی توسعه متوازن و همزیستاری اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی در منطقه عسلویه

ضرورت پیگیری از بررسی تجارب دیگر کشورها در زمینه پیوست فرهنگی یا شبیه آن به لحاظ درک هر چه بهتر، ضرورتی انکاری ناپذیر است.

تجارب عمومی کشور چین درباره مناطق ویژه اقتصادی نمونه مناسبی برای فهم عمیق و روشن مفهوم پیوست فرهنگی در فضای اقتصادی می‌باشد.

چین پس از سال ۱۹۸۲ توسعه مناطق ساحلی را سرلوحه طرح‌های توسعه قرار داد و با توجه به تجاربی که از فعالیت منطقه آزاد قبلی و تجربه توسعه کشورهای آسیایی مرسوم به چهار اژدها کسب کرده بود، مدل توسعه‌ای مناطق را بسط داد و در این مدل، توسعه اقتصادی منطقه‌ای با نگاه به بیرون پایه‌گذاری شد.

در این دوره دو مشخصه اصلی راهبرد توسعه‌ی دوره قبل یعنی ساختار اقتصادی بسته و توسعه متوازن سرزمینی به آرامی کنار گذاشته شد و دو اصل راهبردی جدید طراحی شد که در ادامه می‌آید

■ اصل اول:

ساختار اقتصادی بسته بر مبنای فرهنگ سوسیالیسم به تدریج و گام به گام به ساختار باز اقتصادی و دارای پیوند با اقتصاد جهانی تبدیل شد. این روند ابتدا به آرامی و به طور کنترل شده از نواحی خاص در مناطق ساحلی آغاز شد و سپس به آرامی به مناطق داخلی‌تر و نقاط غربی کشور گسترش یافت. این روند سرانجام به الگوی اقتصادی ویژه‌ای رسیده است که از بعد نظری با تلفیق مناسبی از مبانی اقتصاد سوسیالیستی، اقتصاد بازار آزاد و سرمایه‌داری و اندیشه‌های فلسفی کنفوسیوسی تغذیه می‌شود. این روند حاصل نگرش پراگماتیستی حاکم بر سیاستگذاران، مدیران و برنامه‌ریزان چینی بوده است که به اقتضای زمان برای تأمین نیازمندی‌های فرآیند توسعه آنرا ایجاد کرده‌اند.

■ اصل دوم:

در تدوین استراتژی توسعه منطقه‌ای، این نگرش که توسعه تمام مناطق کشور بایستی همزمان با هم و همه جانبه صورت گیرد وجود نداشت. در واقع چین برای دستیابی به نتایج بهتر و عملکرد کارآمدتر برنامه توسعه منطقه‌ای اقدام به اولویت‌بندی مناطق کشور کرد تا بتواند با تخصیص منابع و سیاست-گذاری متناسب با امکانات و توانایی‌های هر منطقه طرح‌های توسعه را کارآمدتر کند. از این رو سیاست توسعه نابرابر مناطق سه گانه را انتخاب کرد.

البته فعالیت مناطق ویژه اقتصادی و آزاد تجاری در چین کمابیش مانند دیگر کشورهای جهان می‌باشد. ولی با توجه به شرایط خاص چین به عنوان یک کشور در حال توسعه و با فرهنگ و اقتصاد و سوسیالیستی در زمان شروع اصطلاحات اقتصادی، این مناطق به چند دلیل نقش بسیار مهمی در توسعه چین داشته‌اند:

این مناطق دریاچه ورود به اقتصاد جهانی و محل برخورد فرهنگ و نظام سوسیالیستی با فرهنگ سرمایه‌داری بوده‌اند در واقع موفقیت یا عدم موفقیت این مناطق تأثیر بسیار مهمی در روند اجرای سیاست‌های اصلاحی و آزادسازی اقتصادی چین داشته است.

این مناطق به دولت چین این امکان را داده‌اند که بتواند با استفاده از تجارب خود در تأسیس چنین مناطقی، الگوی توسعه منطقه‌ای مناسب با شرایط فرهنگی آن کشور را طراحی نماید.

این مناطق فرصتی برای تأمین منابع مالی، تکنولوژی و انسانی مورد نیاز برای توسعه سایر بخش‌های کشور چین را ایجاد کرده‌اند.

زمینه برای اقتصاد بسته و محدود چین برای یکپارچگی با اقتصاد جهانی [همزیستاری با فرهنگ مسلط جهانی] و فرصت همکاری‌های اقتصادی با کشورهای غیرسوسیالیستی فراهم شده است.

این مناطق امکان استفاده از توانمندی‌های چینی‌های مقیم خارج از کشور و یا خارجیان چینی‌تبار را در فرایند توسعه مهیا کرده‌اند و بسیاری از دلایل دیگر که عموماً به دلیل موفقیت الگوی مناطق ویژه

اقتصادی و آزاد اقتصادی در چهارچوب فرهنگ اقتصاد سوسیالیستی چین در جهت تحقق و تسریع اصطلاحات اقتصادی، بر اهمیت نقش این مناطق در توسعه کلان چین می‌افزاید.^۱

بدین ترتیب مناطق آزاد اقتصادی علاوه بر درآمدزایی و کمک به رشد کشورها، اثرات عمیقی بر توسعه یا انحلال فرهنگی و اجتماعی آن کشورها نیز داشته‌اند؛ از آن جمله تغییر تمایلات، بینش و رفتار فرهنگی، سیاسی و اقتصادی. از این رو به دلیل امکان پیدایش اثرات مهم مثبت و منفی بر تمام ابعاد توسعه یک کشور، شایسته است که هنگام بررسی ایجاد چنین مناطقی در کشورمان به بررسی تجربیات سایر کشورها پرداخته شود.

^۱ طرح ساماندهی توسعه متوازن و همزیستاری اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی در منطقه عسلویه، مشاور طرح موسسه فرهنگی پژوهشی مهندسی توسعه